

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE
PROVOZNĚ EKONOMICKÁ FAKULTA
KATEDRA HUMANITNÍCH VĚD

Památné stromy – součást kulturní krajiny
(terénní výzkum, dokumentace, náklady na údržbu apod.)

TEZE DIPLOMOVÉ PRÁCE

Vypracovala: Klára Tichá

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Miroslav Polišenský, Csc.

Praha 2016

Souhrn

Diplomová práce se zabývá památnými stromy z hlediska jejich dostupnosti a atraktivity pro turisty. Vychází z významů a funkcí, které památné stromy plní, popisuje problematiku péče o tyto stromy a objasňuje i otázku legislativní ochrany památných stromů a záchranu genofondu. Upřesňuje místa výskytu památných stromů společně s vyznačenými přístupovými cestami.

V práci jsou zpracovány památné stromy v oblasti CHKO Orlické hory. U těchto stromů byly sledovány základní dendrologické parametry, hodnocen byl jejich zdravotní stav a ekonomický aspekt.

Klíčová slova: Památné stromy, Ochrana, Péče, Zmapování, Ekonomický aspekt

Cíl práce

Cílem této práce je zhodnotit stav památných stromů na území Chráněné krajinné oblasti Orlických hor a celkově posoudit památné stromy na území České republiky.

V první části naleznete popis péče o staré a chráněné stromy, jejich legislativu a finanční náročnost. A také využití památných stromů z hlediska atraktivity pro turisty, kde se seznámíte s možností propojit památné stromy a rodinné aktivity.

Druhé části práce se seznámíte s vyhodnocením terénního výzkumu, v rámci kterého proběhlo hodnocení zdravotního stavu a zjištění aktuálních dendrologických parametrů památných stromů na vytyčeném území.

Práce je rovněž doplněna o mapy znázorňující lokalizaci uvedených stromů a návrhy pracovních listů pro děti. Celá oblast CHKO Orlické hory je spolu s památnými stromy znázorněna v přehledové mapě.

Metodika

Pro seznámení se s problematikou bylo nutné začít studiem zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, který o památných stromech pojednává.

Poté následovalo shromažďování potřebné literatury, ze které byla čerpána fakta o ochraně stromů, k těmto účelům posloužila zejména publikace Metodika AOPK ČR ¹, a také knihy vztahující se k péči o staré a chráněné stromy Ošetření starých stromů ² a Péče o dřeviny rostoucí mimo les – I., II. ³

¹ Reš, Štěrbá, 2010

² Frič, J., 1953

³ Kolařík, J., 2005

Další důležitou činností bylo nutné vyhodnotit současný stav památných stromů na území České republiky, kde jako zdroj informací sloužil ústřední seznam ochrany přírody. Uvedené tabulky byly zpracovány ze získaných dat v programu MS Word.

K vypracování kapitoly o využití památných stromů u rodin s dětmi přispěly informace získané z internetového portálu (<http://geocashing.com>) a internetových map (<http://mapy.cz>).

Výzkumnou část práce tvoří terénní výzkum, kde prvním krokem bylo shromáždit mapové podklady vhodné pro zjištění lokalizace stromů a nastudovat metodiku jejich hodnocení. Stěžejní část práce se odvíjela v podzimních měsících, kdy byla zjišťována přesná lokalizace dřevin, dendrometrické parametry a zdravotní stav.

V rámci terénního výzkumu jsem navštívila 27 položek památných stromů, které se na území CHKO Orlické hory nacházejí. Zde jako zdroj informací posloužil registr objektů ústředního seznamu ochrany přírody.

Ke konkrétnějšímu nalezení památných stromů v terénu byly použity internetové mapy (<http://mapy.cz>) a přesnou polohu⁴ jednotlivých památných stromů jsem lokalizovala pomocí GPS přístroje. V této práci bylo využito přístroje značky Garmin Oregon 550, jehož přesnost pro daný účel byla dostačující.

Mapy zařazené do příloh diplomové práce byly vytvořeny za pomoci programů Gimp a MS Malování na základě internetových map (<http://mapy.cz>) a naměřených GPS souřadnic. Dále se zde také nacházejí fotografie památných stromů, které byly pořízeny při terénním výzkumu.

Výsledky

Při hodnocení památných stromů oblasti CHKO Orlické hory byly nalezeny všechny lokality a nebyla zjištěna nesrovnalost v počtu jedinců.

Označení značkou s malým státním znakem, při zjišťování stavu u všech památných stromů, bylo v pořádku.

Pokud porovnáme naměřené obvody kmenů s daty z ústředního seznamu ochrany přírody, jež jsou datována u většiny stromů k roku 2009, zjišťujeme u některých jedinců nárůst tohoto dendrologického parametru. Zvětšení obvodu lze zdůvodnit tloušťnutím dřevin, jehož intenzita je druh od druhu různá.

Při měření výšek památných stromů bylo zjištěno, že za poslední šest let došlo v průměru k nárůstu o 10 cm. U velké části stromů je zvětšení hodnoty o 1 až 2 metry, to mohlo být způsobeno růstem dřevin, ale i také chybou některého z měření. Nebylo však ani výjimkou, že naměřená výška měla hodnotu menší, než uvádí údaj z roku 2009. Jelikož u těchto dřevin

⁴ Poloha stromu je vždy vázaná k patě kmene (svislíci, probíhající středem paty kmene)

nebyly pozorovány žádné známky po ulomení vrcholových částí stromů, lze usuzovat na nepřesnost některého z měření. Bohužel u údajů v registru objektů ústředního seznamu ochrany přírody není uvedeno, jakým způsobem byla výška u těchto stromů měřena a nelze tedy porovnat přesnost jednotlivých metod.

I přes nedostatek odborného vzdělání, které je vhodné před hodnocením zdravotního stavu dřevin mít, se stanovený zdravotní stav ve většině případů nelišil od údajů udávaných v registru objektů ústředního seznamu ochrany přírody. U některých jedinců byl zdravotní stav vyhodnocen lepší, než ve skutečnosti je, a u jiných naopak. Výjimečná neshoda v jednotlivých výsledcích však pokaždé odpovídala rozdílu pouze o jeden stupeň. Jako problematické se místy jevílo rozhodnutí, zda zdravotní stav dřeviny je dobrý nebo pouze zhoršený.

Doporučuji odborné ošetření několika zbývajících památných stromů v této oblasti. Předběžné reálné náklady na jejich úpravu jsou v přílohách práce vyčísleny a jejím vlastníkům bylo doporučeno se obrátit na správce památných stromů v CHKO Orlické hory pana Kučeru a zažádat o dotaci v rámci programu Ministerstva životního prostředí Péče o krajinu.

Celkový závěr

V rámci terénního výzkumu se nám podařilo získat potřebná fakta, zmapovat památné stromy na daném území s následným zakreslením do mapy spolu s turistickými cestami a poukázat na ekonomický aspekt památných stromů.

Výsledky výzkumu mohou zajistit bezpečnější pohyb turistů na daném území a také přispějí k zpřesnění údajů o památných stromech, které mají význam pro region, jelikož jsou zajímavým bodem pro turisty při plánování výletů. Část památných stromů je napojena na různé aktivity pro turisty nejen z Královéhradeckého kraje, ale i z celé České republiky. Krásným příkladem je Deštný dub, který za poslední dva roky navštívilo nejméně 770 turistů. Díky tomu přispívá obci Deštné v Orlických horách k popularizaci a možnosti většího pracovního uplatnění místních lidí například v hotelnictví, ve službách poskytující kulturní a sportovní akce, atd.

Je potřeba si uvědomit, jak důležitou roli pro nás celkově příroda představuje a samozřejmě památné stromy jsou její neodmyslitelnou součástí. Stromy jsou také výborné indikátory stavu přilehlého ekosystému, proto si problematika ochrany zaslouží náležitou pozornost.

Literární zdroje:

1. Alexandr, P. (2010): Forezní ekotechnika: les a dřeviny, Brno: Akademické nakladatelství CERM, ISBN 978-80-7204-681-2
2. Černý, J., Steiner, I.(2004): GPS od A do Z, Praha: eNav, ISBN 80-239-3314-0
3. Česká lesnická společnost (2006): Vzácné a ohrožené druhy lesních dřevin, Praha: ČS VTS, ISBN 80-02-01853-2
4. Frič, J. (1953): Ošetření starých stromů. NČSAV, Praha
5. Gregor, M. (2014): Život na památných stromech I, Kolín: Městský úřad Kolín, ISBN 978-80-260-7715-2
6. Hurych, V. (2011): Tvorba zeleně: sadovnictví – krajinářství, Mělník: Grada Publishing, ISBN 978-80-247-3605-1
7. Hýžová, A. (2013): Škola živé stravy – Vitariánství jako Cesta. Vlastní náklad, Hradec Králové, ISBN 978-80-260-5325-5
8. Kodrlik, F. (2002): Památné a významné stromy východních Čech, Chrudim: Okresní úřad Chrudim, ISBN 80-239-0341-1
9. Kolařík, J. a kol. (2005): Péče o dřeviny rostoucí mimo les, II. díl, Vlašim: ČSOP, 710s., ISBN 80-86327-44-2
10. Kůtek, T. (2006): Bakalářská práce Památné stromy na území Klatovska a jejich dostupnost, Praha: ČZU Archiv Bakalářských prací
11. Machovčín, P., Sedláček M. (2002): Královehradecko, Chráněné území ČR V., Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, ISBN 80-86064-45-X
12. Maršíková, I. (2005): Les ve škole – škola v lese: pracovní listy: pro starší a pokročilé, Praha: Sdružení Tereza, ISBN 80-254-1403-5
13. PhDr. Hrušková, M. (1995): Památné stromy, Praha: Silva Regina,ISBN 80-902033-0-2
14. PhDr. Hrušková, M. (2001) Památné stromy 2. 2. upravené vydání. Praha: Hrušková Marie, . ISBN: 80-238-7648-1
15. PhDr. Hrušková, M. a Ludvík, B. (2006): Paměť stromů. Mladá Fronta
16. Reš, B.(1995)Ústřední seznam památných stromů. Praha: Agentura ochrany přírody a krajiny ČR
17. Řeš, B., Štěrba, P. (2010): Metodika AOPK ČR, Praha, ISBN 978-80-87457-01-6
18. RNDr. Němec, J. a spol. (2003): Památné stromy v Čechách, na Moravě, ve Slezku, Praha: Olympia, a.s., ISBN 80-7033-781-8